

www.bestdergi.net

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Kültür ve Turizm Bakanlığı Materyallerinin Kullanımının İncelenmesi

Ali Yalçın
Dr-Bursa Uludağ Üniversitesi

Bu makaleye atf için (To cite this article):

Yalçın, A. (2024). Sosyal bilgiler dersi öğretiminde Kültür ve Turizm Bakanlığı materyallerinin kullanımının incelenmesi [Examining the utilization of Cultural and Tourism Ministry materials in social studies instruction]. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi) [Science, Education, Art and Technology Journal (SEAT Journal)]*, 8(1), 44-65.

Makale Türü (Paper Type):

Derleme (Literature Review)

Etik Kurul Adı, Onay Tarihi ve Sayısı (Ethics Committee Name, Approval Date and Number):

Bu araştırma doküman analizi yöntemi ile gerçekleştirildiği için etik kurul izni gerektirmemektedir.

Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi):

Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi); bilimsel ve hakemli bir dergi olarak yılda iki kez yayınlanmaktadır. Bu dergide; bilim, eğitim, sanat veya teknoloji ile ilgili özgün kuramsal çalışmalar, literatür incelemeleri, araştırma raporları, sosyal konular, kitap incelemeleri ve araştırma makaleleri yayınlanmaktadır. Dergiye yayınlanmak üzere gönderilen makalelerin daha önce yayınlanmamış veya yayınlanmak üzere herhangi bir yere gönderilmemiş olması gerekmektedir. Bu makale araştırma, öğretim ve özel çalışma amaçları için kullanılabilir. Makalelerinin içeriğinden sadece yazarlar sorumludur. Kullanılan fikir ve sanat eserleri için telif hakları düzenlemelerine riayet edilmesi gerekmektedir. Yazarlar, araştırma ve yayın etiğine uydıklarını beyan ederler. Dergi, makalelerin telif hakkına sahiptir. Yayıncı, araştırma materyalinin kullanımı ile ilgili olarak doğrudan veya dolaylı olarak ortaya çıkan herhangi bir kayıp, eylem, talep, işlem, maliyet veya zarardan sorumlu değildir.

Science, Education, Art and Technology Journal (SEAT Journal):

Science, Education, Art and Technology Journal (SEAT Journal) is published twice a year as a scientific and refereed and journal. In this journal, original theoretical works, literature reviews, research reports, social issues, psychological issues, curricula, learning environments, book reviews, and research articles related to science, education, art or technology are published. The articles submitted for publication must have not been published before or sent to be published anywhere. This article may be used for research, teaching, and private study purposes. Authors alone are responsible for the contents of their articles. Copyright regulations must be followed for the ideas and art works used. The authors declare that they adhere to research and publication ethics. The journal owns the copyright of the articles. The publisher shall not be liable for any loss, actions, claims, proceedings, demand, or costs or damages whatsoever or howsoever caused arising directly or indirectly in connection with or arising out of the use of the research material.

Bu eser, Creative Commons Atf-GayriTicari-AynıLisanslaPaylaş 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

[This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.]

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Kültür ve Turizm Bakanlığı Materyallerinin Kullanımının İncelenmesi

Ali Yalçın

Makale Bilgisi

Makale Tarihi

Gönderim Tarihi:
10 Eylül 2023

Kabul Tarihi:
21 Aralık 2023

Anahtar Kelimeler

Sosyal bilgiler
Kültürel miras
Kültür ve Turizm
Bakanlığı
Materyal
Araç-gereç

Öz

Kültürel miras, bir toplumun benliğini yansıtır. Geçmişten günümüze kadar gelen bu kültürel kimlik aslında toplumun temel kültürel değerlerini taşır. Sosyal bilgiler dersi bu kültürel miras konularının öğretilmesinde önemli bir misyona sahiptir. Bu araştırmanın temel amacı, sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretim sürecinde Kültür ve Turizm Bakanlığına ait hangi materyallerin kullanımının uygun olduğunu belirleyerek sosyal bilgiler eğitim camiasına yapıcı öneriler sunmaktır. Bu araştırmada nitel araştırma türlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı çevrimiçi sitesinde belirlenen dokümanlar, temalaştırılmış ve içerik analizi ile çözümlenmiştir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre dijital uygulamalar, Türkiye kültür portalı medya kütüphanesi (Doküman, ses, video ve fotoğraf), kültür haritası, broşürler, yerel temelli istatistiksel veriler isimli temalar ortaya çıkmıştır. Bu temalarda belirlenen materyal ve konuların sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretim sürecinde aktif bir şekilde kullanılabilmesi öngörülmektedir. Bunların uygunluğunu belirleme de temel kriterler arasında sosyal bilgiler dersi öğretim programı olduğu söylenebilir. Özellikle Kültür ve Turizm Bakanlığı sitesinin e-kitap, e-uygulamalar, broşürler, il tanıtım broşürleri, videolar, görseller, müzeler, sanatsal çalışmalar gibi konularda sosyal bilgiler dersi kültürel miras konularının öğretimi için zengin materyallere sahip olduğu belirlenmiştir. Bu materyaller ve konular, öğretmenler tarafından sınıf içinde etkinliklerde kullanılabilmesi gibi öğrencilere pekiştirme, tekrar etme, araştırma yapma gibi konularda da yardımcı olabilir.

Examining the Utilization of Cultural and Tourism Ministry Materials in Social Studies Instruction

Article Info

Article History

Received:
10 September 2023

Accepted:
21 December 2023

Key Words

Social studies
Cultural heritage
Ministry of Culture and
Tourism
Materials
Tools and equipment

Abstract

Cultural heritage reflects the identity of a society. This cultural identity that has come from the past to the present actually carries the basic cultural values of the society. Social Studies course has an important mission in teaching these cultural heritage topics. The main purpose of this study is to determine which materials belonging to the Ministry of Culture and Tourism are appropriate to use in the teaching process of cultural heritage in the Social Studies course and to provide constructive suggestions to the Social Studies education community. In this study, a case study, one of the qualitative research types, was used. The documents identified on the online site of the Ministry of Culture and Tourism were thematized and analyzed by content analysis. According to the results of this research, themes such as digital applications, Turkey Culture Portal media library (documents, audio, video and photographs), culture map, brochures, locally based statistical data emerged. It is foreseen that the materials and topics identified in these themes can be actively used in the teaching process of cultural heritage topics in the Social Studies course. It can be said that one of the main criteria for determining the suitability of these is the Social Studies curriculum. It has been determined that the Ministry of Culture and Tourism website, e-books, e-applications, brochures, provincial brochures, videos, visuals, museums, artistic works, etc. have rich materials for teaching cultural heritage topics in the Social Studies course. These materials and topics can be used by teachers in classroom activities and can also help students with reinforcement, repetition, and research.

Giriş

İnsanoğlu, kültürü yaratır, öğrenir, paylaşır ve ona uyum sağlar. Çokkültürlü, demokratik bir toplumda ve küresel olarak birbirine bağlı bir dünyada, öğrencilerin farklı kültürel bakış açılarından kaynaklanan çoklu bakış açılarını anlamak ve kültürel miras bilincini geliştirmek gerekir (The National Council for the Social Studies [NCSS], 2023). Çünkü kültür, bir toplumu diğer toplumlardan farklı kılan, geçmişten beri değişerek devam eden, kendine özgü, sanatı, inançları, örf ve adetleri, anlayış ve davranışları ile onun kimliğini oluşturan yaşayış ve düşünüş tarzıdır. Ayrıca kültür, topluma bir kimlik kazandıran, dayanışma ve birlik duygusu kazandırdığı toplumda düzeni de sağlayan maddi ve manevi değerlerin bütünüdür. Miras ise bir neslin kendinden sonra gelen nesle bıraktığı şeylerdir, daha doğrusu birinin veya bir toplumun kendisinden sonrakilere bıraktığı, mal mülk, para veya servet; kalıt, bırakıt, terek gibi unsurlardır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2023). Kültür ve mirasın birleşiminden oluşan kültürel miras ise toplumların tarih, gelenekler, sanat, dil, inançlar, el sanatları, mimari, müzik, dans ve diğer kültürel ifadeleri gibi birçok farklı yolla ifade edilen ve nesilden nesile aktarılan her türlü kültürel değeri ifade eder. Bu miras, bir toplumun kimliğini, tarihini ve değerlerini yansıtır. Kültürel miras, yerel, ulusal veya uluslararası düzeyde büyük öneme sahiptir. Dolayısıyla insanların yüzyıllar boyunca ürettiği, geliştirdiği ve insanlığın faydalanması için yaşama kattığı maddi, manevi her türlü olgu, insan dehasının birer göstergesi niteliğindedir (Erkal, 2010).

Türkiye doğal ve kültürel miras konusunda dünyanın en zengin ülkelerinden biridir. Bu zengin mirasa yönelik konuların öğretildiği derslerden biri de sosyal bilgilerdir. Türk kültürünün korunması, gelecek nesillere aktarılması görevi, her ne kadar Türk entelektüelinin sorumluluk alanına girse de (Oğuz, 2007) sosyal bilgiler dersinin de temel amaçları arasındadır. Disiplinler arası bir yaklaşımla kültürel mirasa duyarlı bir eğitim için sosyal bilgiler dersinin özel bir öneme sahip olduğu söylenebilir. “Sosyal bilgiler dersi öğretim programı içinde 4. sınıftan 7. sınıfa kadar sarmal program çerçevesinde yer alan “Kültür ve miras” adında bir öğrenme alanı bulunmaktadır. Bu öğrenme alanı kapsamında bireye, kültürün korunması, yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılması bilincinin kazandırılması hedeflenmiştir” (Arıkan, 2012, s. 2). Dolayısıyla sosyal bilgiler dersi, kültürel mirasın korunması ve sürdürülmesi, toplumların kimliklerini ve bağlarını geçmişleriyle güçlendirmelerinde aktif rol oynar. Bu nedenle, birçok ülke ve uluslararası kuruluş, kültürel mirası korumak ve gelecek nesillere aktarmak için çeşitli önlemler almaktadır. Nitekim UNESCO, özellikle dünya kültürel miras listesi gibi projeler aracılığıyla kültürel mirasın korunmasına büyük önem vermiş ve hatta Türkiye, UNESCO somut olmayan kültürel miras listelerine kaydettirdiği 25 unsur ile en çok kültürel değer kaydettiren ilk 3 ülke arasında yer almaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı [KTB], 2023). Bu nedenle kültürel miras konularının öğretimi, bu açıdan bakıldığında sosyal bilgiler dersi için önemini korumaktadır.

Kültürel miras eğitimi, çocukların farklı zamanlarda yaşayan insanların ekonomik ve sosyal durumlarını anlamasını, teknik gelişmelerin izlerini sürmelerini de kapsar. Bu yüzden kültürel miras eğitimi, değişim ve süreklilik kavramlarını besleyerek, tarihsel ve kültürel mirasa duyarlılık kazanmaları ve kültüre bağlılıklarını güçlendirmektedir (Özbaş, 2012). Bu bağlamda sosyal bilgiler dersi, kültürel miras konularını öğretmekle çocuklara şunları öğretir: İnsanların inanç, bilgi, değer ve gelenek sistemlerine sahip olduklarını fark etmelerini

hedefleyerek kültürün toplumdan topluma farklılık gösterdiğini aynı zamanda benzerlikleri de barındırdığını fark etmelerini sağlar. Ayrıca toplumların birbirlerini kültürel yönden etkilediğini fark ederek Türk tarihinden örnekler sunar (MEB, 2005; MEB, 2023).

Sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretimiyle öğrencilerin Türk kültürünü oluşturan unsurları ve bunların tarihsel kökenlerini inceleme fırsatı bulabilmektedir. Ayrıca öğrenciler, kültürel ve tarihsel bilincin oluşmasında önemli bir yere sahip olan kültürel unsurları ve gelişim süreçlerini kavrayarak, kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi konusunda duyarlılık kazanabilmektedirler (Çulha Özbaş, 2014). Dolayısıyla bu süreçte kültürel miras konularının öğretimi bu kadar önemli kılan şey nedir? Özellikle son dönemlerde küreselleşmenin de etkisiyle artan kültürel yozlaşmalar, baskılar, ticaret ve yağma olayları, doğal afetler gibi nedenler, kültürel miras alanlarına yönelik tehditler arasında yer almaktadır (Smith, Messenger & Soderland, 2010). Dolayısıyla kültürel miras alanların zarar görmesi bir kültürel mirasın yok olması veya zarar görmesi toplumlar ve insanlık için büyük bir kayıp olur. Bu sebeple kültürel mirasa duyarlı ve bilinçli bir neslin yetişmesi zorunluluk olarak görülebilir.

Sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretiminde çok farklı strateji, yöntem ve teknikle öğrenme süreci gerçekleştirilmektedir. Özellikle burada asıl önemli olan noktalardan biri de kültürel miras konularının öğretiminde hangi öğretim materyallerinin kullanıldığıdır. Geçmişteki kültürel miras olaylarını somutlaştırmada tarihi kültürel miras öğeleri yardımcı olabilmektedir. Çünkü bu öğeler, geçmişin tarihi ve kültürel izlerini günümüze kadar getirmişlerdir (Aksoy ve Enlil, 2012). Sosyal bilgiler öğretmenleri, kültürel miras konularını anlatırken soyut olan konuları somutlaştırmada yaşadıkları zorluklar içerisinde araç-gereç ve materyal eksiklikleri, okul dışı öğrenme ortamlarında yaşadıkları yasal zorluklar, kitapların yetersizliği, ders süresinin yetmemesi gibi sorunları belirtmişlerdir (Azrak, ve Yalçınkaya, 2020). Bu açıklamadan anlaşıldığı üzere sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretiminde seçilen öğretim yöntem ve teknik kadar kullanılan materyallerin, araç ve gereçlerinde önemli olduğu söylenebilir. Konunun ana bileşenlerini açıklamak ve konunun önemine dikkat çekmek adına öğretim materyalleri ile araç ve gereç kavramlarını açıklamanın faydalı olacağı düşünülmektedir.

Öğretim materyalleri, öğrencilere belirli bir konuyu veya kavramı daha iyi anlamalarına yardımcı olmak için öğretim amaçları doğrultusunda kullanılan araçları ve kaynakları ifade eder. Bu materyaller, öğretmenlerin öğretim sürecini zenginleştirmek ve öğrencilerin öğrenme deneyimini daha etkili ve ilgi çekici hale getirmek için kullanılan çeşitli öğretim araçlarıdır. Öğretim materyalleri, farklı öğrenme stillerini ve öğrenci gereksinimlerini karşılamak için çeşitli formatlarda olabilir. Bu materyaller içerisinde günümüzde okulda kitap, tahta ve yazılı materyaller dışında internet ve dijital kaynaklar ile öğrencilere geniş bir bilgi kaynağına erişim olanağı sağlanmaktadır. Öğrencilere çevrimiçi makaleler, videolar, eğitim platformları ve öğrenme yönetim sistemleri aracılığıyla materyallere ulaşma imkânı sunar.

Öğretim materyalleri, öğretmenlerin derslerini daha etkili bir şekilde planlamalarına ve öğrencilere konuları daha iyi anlamalarına yardımcı olur. Aynı zamanda öğrencilere farklı öğrenme tarzlarını ve öğretim yöntemlerini

deneyimleme fırsatı sunar. Araç ve gereç, belirli bir işi yapmak veya bir görevi yerine getirmek için ihtiyaç duyulan öğeleri kapsamaktadır. Birbirinin yerine de kullanılan araç-gereç ve öğretim materyalleri çok farklı amaçlarla da kullanılabilir. Materyaller bazı durumlarda öğretmenin en büyük yardımcı öğrenme aracı iken bazı durumlarda tamamen onun yerine geçen ve içeriği öğrencilere doğrudan aktarma görevi de üstlenmektedir (Sahin ve Yıldırım, 2001). Öyleyse bu süreçte öğretim materyali ne fayda sağlar? Sorusunun yanıtı şudur: Kalıcı bir öğrenme sağlayabilir, öğrencilerin ilgisini çekerek öğrenme sürecini güçlendirir, konunun anlaşılabilirliğini kolaylaştırır, öğretmen ve öğrenciye zaman kazandırır, kısaca öğretimin amacını gerçekleştirmek, hedefe ulaşmak, etkili ve kalıcı öğrenmeyi sağlamak için öğretim materyali önemli katkılar sağlar (Yılmaz ve Mahiroglu, 2004).

Sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretiminde, öğrenme sürecini zenginleştirmek için öğretmen ve öğrenciler materyal oluşturabilir ve derste kullanabilirler. Nitekim okulların fiziki koşulları, bütçesi, öğretmen ve öğrencilerin maddi imkânları neticesinde her materyale ulaşmak güçtür ancak çoğu okulda internet ve dijital temelli materyallerin kullanılması artık daha da kolaylaşmış durumdadır. Öğretmenlere internet tabanlı materyaller sunan en önemli dijital öğrenme platformlarından biri olan MEB Eğitim ve Bilişim Ağı [EBA] çok sayıda ücretsiz içerik barındırmaktadır. Nitekim sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretiminde ücretsiz kaynak sağlamak, somut olan ve somut olmayan kültürel miras unsurlarına yönelik bilgi, broşür ve videoların bulunması, güncel kültürel miras verileriyle ilgili çalışmalara yer verilmesi, internet ve dijital temelli kolay ulaşılabilirlik, öğrenciler için kültürel miras ile ilgili uygulamalara sahip olması, kültürel miras hakkında zengin görsel içerik barındırması gibi kullanım kolaylığı ve zengin dijital içeriği sayesinde Kültür ve Turizm Bakanlığı çevrimiçi sitesi ve uygulamaları bu öğrenme sürecinde yardımcı olabilir. Ayrıca öğrenme ortamlarını güçlendirmek, metinsel ve görsel açıdan zengin materyaller kullanarak öğrenme sürecini dikkat çekici bir duruma getirmek için öğretmen ve öğrenciler bu resmi kurumun materyallerini rahatlıkla kullanabilir. Hatta öğretmen ders süreci için hazırladığı materyallerin çıktılarını etkinlik öncesi alabilir, öğrencilere derste dağıtabilir veya akıllı tahta üzerinde bu materyallere erişerek öğrencilere soru-cevap tekniğiyle öğrenme sürecini aktifleştirebilir. Daha sonraki süreçte öğrencilere bu sitede araştırmalar yapmaları için kültürel miras ile ilgili konular hakkında ödevler verebilir. Çünkü Türkiye’de kültürel miras hakkında önemli araştırmalar yapan ve bu konuyla ilgili zengin bilgilere sahip en önemli devlet kurumu Kültür ve Turizm Bakanlığı’dır.

Son dönemlerde yapılan bir araştırmaya göre öğretmenler, sosyal bilgiler dersinin öğretim sürecinde materyal kullandığında öğrencilerin derse olan katılımı aktifleştirdiği; ayrıca konuyu somutlaştırma ve kalıcı öğrenmeyi sağlama noktasında önemli katkıları olduğu vurgulanmıştır (Dere, 2019). Bu bağlamda sosyal bilgiler dersinde kültürel miras ile ilgili konuların öğretiminde Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın materyallerinin faydalı ve ücretsiz yardımcı kaynaklar sunması açısından önemli olduğu düşünülebilir. Alan yazın incelendiğinde, sosyal bilgiler dersinde kültürel miras ile ilgili çok sayıda çalışma mevcuttur. Özellikle bu çalışma konularına bakıldığında, ilköğretim sosyal bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras eğitimi, (Sağ, 2018; Mutsak, 2017; Kutlu, 2009; Gürkan, 2015; Çengelci, 2012; Özbaş, 2012; Polat ve Bekdemir, 2017; Gürel, 2018; Azrak ve Yalçınkaya, 2020; Avcı ve Memişoğlu, 2016; Demirezen, & Aktaş, 2020; Hündür, 2022; Achille, & Fiorillo, 2022; Kara, & Tokmak, 2023; Batmaz, & Yurtbakan, 2023; İnanlı, 2023), ilköğretimde müzelerin sosyal bilgiler öğretiminde kullanımı

(Meydan ve Akkuş, 2014), sosyal bilgiler dersinde kültür öğretiminde türkülerden yararlanma (Ünlüer, 2018), sanal gerçeklik teknolojisi ile sosyal bilgiler öğretiminde kültür aktarımı (İneç, 2020), Avrupa ve Türkiye’de uygulanan bazı kültürel miras eğitimi etkinliklerinin incelenmesi (Dipevliler, 2023) isimli çalışmaların kültürel miras eğitimi eksenli olduğu görülmektedir. Bir diğer konu olan sosyal bilgiler dersinde veya öğretim sürecinde materyal kullanımı üzerine yapılan çalışma konuları incelendiğinde, ilköğretim sosyal bilgiler dersinde kullanılan materyaller (Nalçacı ve Ercoşkun, 2005), Kültür Bakanlığı’nın eğitim potansiyeli (Erdem, 1999), sosyal bilgiler öğretmen adaylarına etkinlik yaptırma ve materyal kullanımına yatkınlıkları, (Önal, Kılıç, Çolak ve Kızılçaoğlu, 2017), sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim teknolojileri ve materyal kullanımına ilişkin görüşleri, (Uygun ve Kılıçkara, 2019), coğrafya öğretmenlerinin öğretim teknolojileri ve materyalleri kullanma düzeyleri (Sönmez, Çavus, & Merey, 2009), öğretim materyallerinin öğrenme-öğretme sürecindeki işlevine ilişkin öğretmen görüşleri (Şahin, 2014), sosyal bilgiler öğretiminde araç-gereç ve materyal kullanımının önemi (Çelikkaya, 2021), konulu çalışmaların bir öğretim sürecinde materyal kullanımı üzerine odaklandığı görülmektedir. Bunun dışında Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Eğitim Bilişim Ağı (EBA) sitesi üzerine çalışmalar (Aktay, & Keskin, 2016; Tüysüz, & Çümen, 2016; Çakmak, & Taşkiran, 2017) yaygın olmasına rağmen Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın eğitsel ve kültürel materyallerin kullanımı ile ilgili çalışmaların azlığı dikkat çekicidir. Alan yazında bu çalışmalardan anlaşıldığı üzere öğretim sürecinde materyal kullanımını çeşitlendirmek öğrenme ortamlarında kalıcı öğrenmeyi sağlama, katılımcı bir sınıf ortamı oluşturma, dersi pekiştirme, dersi ilgi ve dikkat çekici kılma adına önemli olduğu düşünülebilir. Dijital çağ denilen bu devirde sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretiminde, kültürel miras ağırlıklı materyaller bulundurma nedeniyle Kültür ve Turizm Bakanlığı ve buna bağlı çevrimiçi sitesindeki materyallerin öğretim sürecinde yardımcı bir öğrenme aracı olarak kullanılabilceği söylenebilir. Bu süreçte öğretmen kültürel miras konularının öğretim süreci için etkili bir planlama yaparak Kültür ve Turizm Bakanlığı sitesinde bulunan uygun materyalleri seçerek ders sürecinde etkin bir şekilde kullanabilir. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın eğitim potansiyelinin en az Milli Eğitim Bakanlığı kadar önemli olduğu, Türk kültürünün benimsenmesinde, geliştirilmesinde ve tanıtılmasında aktif rol oynadığı ifade edilmiştir (Rıza Erdem, 1999). Bu bağlamda sosyal bilgiler dersinde öğretmenler tarafında kültürel miras konularının öğretim sürecinde Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın eğitim materyallerinden aktif bir şekilde faydalanılması gerektiği düşünülmektedir. Çünkü sosyal bilgiler dersi, kültürel mirasın tanıtılması, tanınması, bilinç ve farkındalık oluşturulması, bu konuda beceri ve değer kazanımının sağlanmasında önemi büyüktür.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretim sürecinde Kültür ve Turizm Bakanlığı’na ait hangi materyallerin kullanılacağını belirlemektir. Bu araştırmanın amacı doğrultusunda şu soruya yanıt aranmıştır:

1. Sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretim sürecinde Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın hangi materyalleri kullanılabilir?

Yöntem

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışmasına göre gerçekleştirilmiştir. Durum çalışmaları, sınırlı bir ya da birkaç sistem içerisinde gözlem, görüşme, görsel işitsel, malzemeler, dokümanlar, raporların ayrıntılı ve derinlemesine kullanılarak belli bir zaman içerisinde keşfedildiği ve var olan durumu betimleyerek ilgili temalar başlığında sunulan bir yaklaşımdır (Creswell, 2007; Merriam, 2013; Yin 2014). Bu çalışmada sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretim sürecinde Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ait materyallerin kullanım durumunu belirlemeye yönelik olduğu için durum çalışmasının doğasına uygundur.

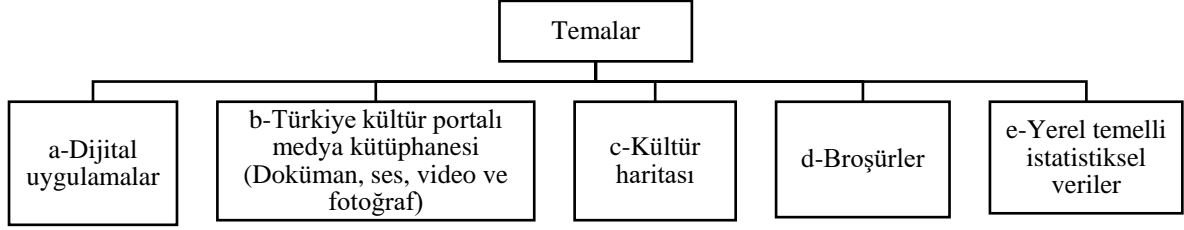
Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın verileri, iki başlık altında toplanmıştır. Bunlardan birincisi sosyal bilgiler dersi öğretim programıdır (MEB, 2023). İkincisi ise T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın çevrimiçi sitesinde yer alan yazılı materyaller ve dokümanlardır. Araştırmacı ilk önce sosyal bilgiler dersinde kültür ve miras öğrenme alanındaki konulara uygun olacak şekilde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın çevrimiçi sitesi 15-30 Ekim 2023 tarihleri arasında incelemiştir. Daha sonra kültürel mirasa uygunluğu belirlemek amacıyla sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki, amaç, kazanım, beceri ve değerler doğrultusunda bu materyaller belirlenmiş ve tema başlığına dönüştürülmüştür. Bir sonraki aşamada ise temalar başlığında ilgili bölümler incelenerek cümle şeklinde kodlanmıştır. Burada tamamıyla tema-içerik uyumu dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Son olarak sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularına yönelik uygun olduğu belirlenen materyaller belirlendikten sonra bu tema başlıklarında sunulmuştur.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada verilerin analizi T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının çevrimiçi sitesinde bulunan dokümanlardan elde edilerek sosyal bilgiler dersi kültürel miras konuları bağlamında çözümlenmiştir. Bu yüzden basılı ve elektronik (bilgisayar tabanlı ve internet erişimli) materyallerin incelenmesi ve değerlendirilmesi sürecinde gerçekleşen bir dizi işleme dayandığı için doküman analizinin yapısına uygun bir şekilde gerçekleştirilmiştir (Bowen, 2009). İlgili araştırmacı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının çevrimiçi sitesindeki dokümanlardan ve sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan amaç, kazanım, beceri, değer ve içeriklerden yola çıkılarak temalar oluşturmuş ve bu temalara uygun bir şekilde içerik analizi gerçekleştirmiştir. Özellikle bu temalar kapsamında yer alan materyallerin sosyal bilgiler dersinde kültür ve miras öğrenme alanındaki konulara uygun olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bu materyaller, öğrenme alanında doğrudan kullanılabilir. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının çevrimiçi sitesindeki bu dokümanlar bir aşamaya göre analiz edilmiştir. Bu aşama, dokümanı anlama, analiz etme ve veriyi kullanma şeklinde yapılmıştır. Bu temaların oluşturma sürecinde alan uzmanına danışılmış ve kullanılan dokümanların sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularına uygunluğu üzerine

tartışılmış ve uzlaşma sağlandıktan sonra bir karara bağlanmıştır. Konunun geçerlik ve güvenilirliğini artırmak adına şu tema başlıkları etrafında içerikler sunulmuştur.

Şekil 1. Temalar

Bu temalar başlığında sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularına uygun olduğu belirlenen açıklamalara yer verilmiş ve ayrıca T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın çevrimiçi sitesinde yer alan yazılı dokümanlardan doğrudan alıntılar sunularak araştırmanın inandırıcılığı sağlanmaya çalışılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde analizlerden elde edilen veriler doğrultusunda bulgular sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretim sürecinde Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın hangi materyalleri kullanılabilir? Sorusuna yanıt aranmış ve bunun sonucunda bulgular tespit edilerek yorumlanmıştır.

Dijital Uygulamalar

Mobil uygulamalar

Sanat cepte mobil uygulaması: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı sanat birimleri resmi mobil uygulamasıdır. Bu uygulamada T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı sanat birimleri tarafından gerçekleştirilecek sanat etkinliklerinin duyurulması ve etkinlik biletlerinin temin edilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca gelişen teknoloji sayesinde daha geniş ve mobil kitlelere ulaşmak mümkün olmaktadır. Bu uygulama sizlerin bütün sanat etkinliklerine hızlı ulaşmanızı, takviminizde işaretlemenizi, duyuruları çevrimiçi almanızı

ve istediğiniz etkinlik bilgilerinizi detaylı bir şekilde görmeyi sağlamaktadır (KTB, 2023).ve istediğiniz etkinlik bilgilerinizi detaylı bir şekilde görmeyi sağlamaktadır (KTB, 2023).

Etkin kütüphane: Bu uygulama ile Halk Kütüphanelerinde katalog taraması yapılabilir, üyelik bilgilerine ulaşılabilir (KTB, 2023).

Bandrol sorgulama: Uygulama sayesinde, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından kullanıma sunulan ve sinema eserleri, müzik eserleri ile kitaplara tatbik edilen bandrolleri, üzerinde yer alan karekodu kamera ile okutarak veya bandrol numarasını manuel yazarak sorgulanabilmektedir. Bu şekilde esere ilişkin bilgilere ulaşılabilir. Yapılan

sorgulamalar neticesinde ekrana yansıyan bilgilerin fiziki eser nüshası ile eşleşmemesi halinde Bakanlığa geri bildirimde bulunulabilmektedir (KTB, 2023).

M

Türkiye'nin müzeleri: Türkiye, bütün insanlığın ortak mirası olarak kabul edilen ve evrensel değerlere sahip kültürel ve doğal varlıkların cennetinde yer almaktadır. Kadim tarihi, kültürel kodları, coğrafi araştırmaları ve uzantılarıyla tüm dünya için oldukça kıymetli bir ülke özelliğine sahiptir. Binlerce yıllık geçmişiyle kollarını açmış bekleyen Türkiye müzeleri artık bir uygulama ile çok kolay bir şekilde ulaşılabilir (KTB, 2023).

EKitapım: Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan bu mobil uygulama ile okurlar, kamu yayıncıları ve özel yayınevleri tarafından yayımlanan binlerce e-kitaba ücretsiz olarak ulaşabilecektir. Vatandaşlar, kitapları, mobil cihazlarına indirerek 15 gün boyunca okuyabilmekte, kendi kitaplıklarını oluşturmakta, masaüstü ya da mobil cihazlarında kaldıkları yerden okumaya devam edebilme imkânı sunabilmektedir. Ayrıca bireyler, bu uygulama üzerinde notlar alabilmekte ve beğendikleri kitapları sevdiklerine önerebilmektedir (KTB, 2023).

KTBİM Alo176: TC Kültür ve Turizm Bakanlığı iletişim merkezi alo 176 uygulaması kullanıcılara yardımcı olmayı hedefler. Kullanıcılar bu numarayı arayarak bilgi edinebilirler (KTB, 2023).

Müzelerin sesi: Gişelerden satın alacağımız mobil sesli rehberlik bileti ile uygulama aktif hale gelmektedir. Müzelerde sergilenen eserlere ait sesli anlatım veya işaret dili videolu içeriklere erişim sağlanmaktadır. Kendi cihazınız ile eserlere ait bilgileri dinlemek ve gürültü kirliliğini engellemek için kulaklık kullanımı önemlidir (KTB, 2023).

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ait bu uygulamalar sosyal bilgiler dersi kültürel miras konularının öğretim sürecinde öğretmen ve öğrenci tarafından kullanılabilir. Örneğin tarihi kültürel alanlara ait yapıların ve bu bölgelerde bulunan müzelerin uygulama ile bağlantısı kurularak öğrencilerin katılımı desteklenebilir. Konuşan kitaplık, etkin kitaplık uygulamasında konuyla ilgili kitaplar ve görseller incelenebilir. Örneğin öğrencilerin kültürel konularla ilgili merak ettiği bir konu hakkında KTBİM alo176'yı arayarak bilgi edinebilir. Bir kitabın veya bir sanat eserinin orijinal olup olmadığı "Bandrol sorgulama" uygulamasında kontrol edilebilir. Bunun gibi pek çok örnek vermek mümkündür. Bu tamamıyla öğretmenin bilgi ve becerisine göre hazırlayacağı bir etkinlikle bu tarz uygulamaları konuya uygun bir şekilde kullanabilir.

Kültür Portalı (Dokümanlar: Broşürler, Kitaplar, Dergiler)

Türkiye kültür portalı, bilgi toplumu stratejisi (2006-2010) eylem planında yer alan; "Kamu kurumlarının internet sitelerinde bulunan Türkçe içeriğin TRT veri tabanından da yararlanılarak derlenmesi, görsel materyallerle desteklenmesi ile kültür, tarih, sanat, turizm gibi konularda bilgi sağlayan ve kullanıcılarla etkileşime imkân veren Türkiye kültür portalı kurulacaktır" eylemi doğrultusunda, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından oluşturulmuştur. Bu bölüm Türkiye kültür portalı dört kategori başlığında sunulmuş ve sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretim sürecinde aktif bir şekilde ücretsiz yararlanılabilecek materyallerdir. Bunlar şu tür (Şekil 2) materyallerden oluşmaktadır:

Şekil 2. Kültür Portalı Medya Kütüphanesi (KTB, 2023)

Türkiye kültür portalı, il Kültür ve Turizm Müdürlüklerinden alınan veriler ile çeşitli kamu kurumlarından sağlanan verileri bir araya toplamaktadır. Ayrıca ilgili kurum ve kuruluşlarla imzalanan iş birliği protokolleri kapsamında portalın içerik ve niteliğine uygun çeşitli veriler de elde edilmektedir. Kültür portalının medya kütüphanesi bölümünde arama kısmı da eklenmiştir. Bu portalın ekran görüntüsü Şekil 3'te gösterilmiştir.

Şekil 3. Kültür Portalı Medya Kütüphanesi (KTB, 2023)

2015 yılında yayın hayatına başlayan kültür portalı geniş bir başlık yelpazesi altında Türkiye'ye ilişkin zengin, çeşitli ve benzer sitelerde bir arada bulunması zor bilgileri metin, fotoğraf, video ve ses dosyası formatlarında, entegre edilmiş bir şekilde kullanıcılarına sunmaktadır. İllerin özel bölümünde 81 ile ait ziyaretçilere ilin tarihçesi, coğrafi yapısı ve iklimine uzanan genel bilgilerin yanı sıra; konum bilgileri, gezilecek yerler, geleneksel mutfak, konaklanacak yerler, sit alanları, anıtlar, kültür atlası, turizm aktiviteleri, fotoğraflar ve seyahat hatırası gibi başlıklar altında söz konusu şehrimizle ilgili detaylı bilgilere ve görsellere yer verilmektedir. Ayrıca ilgili sayfada, özel haber ve duyurular da yer almakta olup, ziyaretçilerin güncel etkinliklerden haberdar olmaları amaçlanmaktadır. Kültür portalı, illere ilişkin tarihi, kültürel ve turistik verilerin yanında ayrıca il özelinde devam eden ve başlaması planlanan projeleri de ilgilenenler için sunmaktadır. Bu kapsamda, 81 ilimize dair pek çok veri, portal anlayışına uygun ve kullanıcı dostu bir tasarımla ziyaretçilerin kullanımına hazır bulunmaktadır. Peki, bu kültür portalında hangi konular bulunmaktadır:

Arkeoloji ve tarih: Bu bölümde arkeoloji, tarih ve sanat tarihi ile ilgili konular hakkında, pdf, broşür ve görsel dokümanlara yer verilmiştir.

Dil ve edebiyat: Türkçe ve önemi, kurulduğu coğrafya, Altay dilleri, dünyada dil aileleri; edebiyat konularında (Türk edebiyatı, Osmanlı edebiyatı, Halk edebiyatı), çok sayıda e-kitap, pdf kitap gibi önemli yardımcı materyaller sunulmaktadır.

Geleneksel mutfak: Bu kısımda Türkiye'nin yöresel lezzetlerine örnekler verilmiş ve görseller kullanılmıştır.

Gezilecek yerler: Bu bölümde Türkiye'nin önemli doğal ve kültürel mirası alanlarına yönelik örnekler sunulmuştur. Konuyla ilgili metinsel açıklamalarla birlikte dikkat çekici görsellerle okuyucuyu etkilemeye çalışılmıştır.

Halk kültürü: Bu bölümde halk kültürü açısından önemli olan kültür atlası, toplumsal uygulamalar, geleneksel sanatlar, sözlü anlatımlara yer verilmiştir.

Kültürel miraslarımız: Bu bölümde anıtlar, dünya mirasında Türkiye, yaratıcı şehirler ağı, somut olmayan kültürel miras örnekleri sunulmuştur. Somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlara yer verilir.

Sanat: Bu bölümde, plastik sanatlar, yarışmalar, sahne sanatlarına yer verilmiştir.

Seyahat hatırası: Türkiye’de insanların gezip dolaştıkları yerlerle ilgili seyahat esnasında almış oldukları eşyalar, geleneksel ve yöresel el sanatları hakkında örnekler sunulmuştur.

Turizm aktiviteleri: Bu bölümde doğal ve kültürel mirasla ilgili kültürel aktivitelerden bahsedilmektedir. Çok faydalı görseller ve tanıtıcı bilgilere yer verilmiştir.

UNESCO’da Türkiye: Bu bölümde Türkiye’de bulunan ve UNESCO tarafından dünya kültürel miras listesine dâhil edilen yerlerle ilgili bilgiler mevcuttur.

Müzeler: Türkiye’nin önemli turistik müzeleri hakkında bilgiler yer almaktadır. Ayrıca müzelerin özellikleri sırayla anlatılmıştır.

Coğrafi işaretli ürünler: Bu kısımda Türkiye’nin tescillenmiş coğrafi işaretli ürünlerine yer verilmiş ve bunlar hakkında görseller ve dokümanlara yer verilmiştir.

Türk süsleme sanatları: Bu bölümde Türkiye’nin zengin kültürel dokusunu yansıtan el sanatları hakkında önemli bilgiler verilmektedir. Bu bölümlerdeki materyaller, sosyal bilgiler dersi kültürel miras konularının öğretim sürecinde aktif bir şekilde kullanılabilir.

Bu bölümlerde, konularının uzmanları tarafından kaleme alınmış metinler ile çok sayıda makale, e-kitap, fotoğraf ve videoya da ulaşılabilmektedir. Bunların çoğunu sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretiminde yardımcı bir ders materyali olarak kullanılabilir. Bu kültür portalının bölümlerini tanımak amacıyla hakkında kısa bilgiler vermenin yararlı olacağı düşünülmektedir.

“*Nerede konaklanır*” bölümünde seyahat kararı vermiş kullanıcılar için gidecekleri yerde konaklayabilecekleri tesislere ilişkin bilgiler yer almaktadır. Tesislerin iletişim adreslerine, sınıfına ve türüne yer verilen bu sayfada ayrıca tesise ait fotoğraflar bulunmaktadır. Daha fazla bilgi edinmek isteyen kullanıcılar için ilgili tesisin resmî web sitesine erişebilecekleri bağlantılar da bu sayfada ziyaretçilerin kullanımına sunulmaktadır.

“*Etkinlikler bölümünde*” şenlik, festival, konser, sergi, tiyatro vb. etkinliklerin iller bazında aylık takvimleri bulunmakta olup, ilgili kullanıcıların Türkiye içinde seyahat programlarını yaparken yöresel aktiviteler hakkında da bilgi edinmelerini kolaylaştırmak amaçlanmaktadır.

“*Medya kütüphanesi bölümü*” kültür portalının en kapsamlı görsel-işitsel arşivini oluşturmaktadır. Etiketler halinde sınıflandırılan fotoğraf, video, ses belgesi ve dokümanların bir arada bulunduğu sanal bir kütüphane niteliğinde olan bu bölümde kullanıcılar, uygun kategoriler altında anahtar kelimelerle çok sayıda belgeye kolaylıkla erişebilme imkânı bulmaktadır (KTB, 2023).

“*Haritada keşfet*” bölümünde ise kültür portalının içeriğinde yer alan tüm verilerin harita üzerinde erişimini kolaylaştıran bir modül aracılığıyla kullanıcıların gidilecekleri illeri harita aracılığıyla keşfetmelerine olanak sağlanmaktadır.

Kültür portalı zengin içeriği sayesinde Google arama motorunda aranan pek çok içerik için ilk sırada çıkmaktadır. Ayrıca, kültür portalı sosyal medyayı da etkin bir şekilde kullanmaktadır. Kullanıcıların geri bildirimlerini ve önerilerini almakta, kendini kullanıcıların talep ve istekleri doğrultusunda uyarlayarak değişen kullanıcı ihtiyaçlarına karşılık verebilmeyi amaçlamaktadır (KTB, 2023). Ülkemizin doğal, kültürel ve tarihi değerlerini ortaya çıkarmayı, korumayı, geliştirmeyi, gelecek nesillere aktarmayı, toplumsal bilincin oluşmasında bilgiye erişimi kolaylaştırmayı ve Türk kültürünü dünyaya tanıtmayı hedefleyen kültür portalı bu alandaki çalışmalarına devam etmektedir. Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin kültürel mirasa duyarlı olmaları, kültürel unsurları korumaları, doğal ve tarihi kültürel mirasa sahip çıkmalarını desteklemek için T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ait materyallerin öğretim sürecinde kullanılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Kültür Haritası

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Türkiye'nin doğal ve kültürel mirasını harita üzerinde belirten akıllı bir çevrimiçi tabanlı harita son derece kullanışlıdır. Bu haritada illeri haritada keşfetmek için, önce bölge seçilerek ardından il seçimi yapılmaktadır. Daha sonra o il ile ilgili doğal ve kültürel mirasını yansıtan örnekler sunulmaktadır. Bu harita, sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının anlatımını destekleyecek inanılmaz bilgiler sunulmaktadır. Ayrıca hem görsel hem de metinsel açıklamalarla son derece dikkat çekicidir. Sosyal bilgiler öğretmenleri kültürel miras konuları ile ilgili etkinlikler tasarlarken veya konuyu anlatırken bu haritadan faydalanabilir. Örneğin bulunduğu ilin "Kültür haritasını belirleyelim" etkinliği başlığıyla öğrencilere araştırmalar yaptırabilir. Öğretmen sınıf içinde akıllı tahtada öğrencilere uygulamalar yaptırabilir. Türkiye kültür haritasının ekran görüntüsü Şekil 4'te belirtilmiştir.

Şekil 4. Türkiye Kültür Haritası (KTB, 2023)

Broşürler

UNESCO'nun Türkiye Somut Olmayan Kültürel Miras Broşürleri

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı (UNESCO) 17 Ekim 2003 tarihinde Paris'te düzenlenen 32. Genel Konferansında, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesini kabul etmiştir. Türkiye 19 Ocak 2006 tarihli ve 5448 sayılı Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin uygun bulunduğu dair

kanunla bu sürece dâhil olmuş ve 27 Mart 2006 tarihinde resmen taraf olmuştur. Türkiye; UNESCO somut olmayan kültürel miras listelerine kaydettirdiği 25 unsur ile en çok kültürel değer kaydettiren ilk 3 ülke arasında yer almaktadır. Peki, bu somut olmayan kültürel miras listesinde geçen kültürel öğeler hangileridir? Bunlar tablo üzerinde (KTB, 2023) gösterilmiştir.

Tablo 1. Türkiye; UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi

1. Âşıklık geleneği	8. Lavaş, katırma, Jubka, Yufka	15. Nevruz	22. Geleneksel Ahlat taş işçiliği
2. Geleneksel çini ustalığı	9. Karagöz	16. Semah, Alevi Bektaşî Ritüelleri	23. İpek Böcekçiliği ve dokuma için ipeğin geleneksel üretimi
3. Dede korkut mirası	10. Tören keşkeği geleneği	17. Türk kahvesi kültürü ve geleneği	24. Nasreddin Hoca fıkralarının anlatma geleneği
4. Ebru: Türk kâğıt süsleme sanatı	11. Kırkpınar yağlı güreş festivali	18. Geleneksel Türk okçuluğu	25. Çay kültürü, kimlik, Misafirperverlik ve sosyal etkileşim sembolü
5. Geleneksel sohbet odaları	12. Meddahlık	19. Minyatür sanatı	
6. Bahar kutlaması: Hıdrellez	13. Mesir macunu festivali	20. Mangala/Göçürme	
7. Işık dili	14. Mevlevî sema töreni	21. Hüsn-i Hat sanatı	

Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?

Somut olmayan kültürel miras UNESCO tarafından; toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar biçiminde tanımlanmaktadır. Kuşaktan kuşağa aktarılan bu miras, toplulukların ve grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak sürekli biçimde yeniden inşa edilir ve bu, onlara kimlik ve devamlılık duygusu verir. Böylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunur (KTB, 2023).

Kültür ve Turizm Bakanlığı Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan ve sosyal bilgiler dersinde de rahatlıkla kültürel miras konularının öğretim sürecinde kullanılacak çok sayıda broşürler bulunmaktadır. Bu broşürler, derste öğrencinin konuya dikkatini ve ilgisini çekmek, konuyu pekiştirmek, öğrenme ortamını zenginleştirmek, kültürel mirasa duyarlılık kazandırmak ve bilinç oluşturmak adına kullanılacak faydalı ve yararlı materyallerdir. Örneğin öğretmenler ve öğrenciler sosyal bilgiler dersinde kültür ve miras öğrenme alanındaki kazanımlar temel alınarak bu broşürleri yardımcı bir öğretim materyali olarak rahatlıkla kullanabilirler. Kültür ve Turizm Bakanlığı Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan bu broşürlerden bazıları örnek olarak sunulmuştur.

1. Broşür. Türk Kahvesi Kültürü (KTB, 2023).

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
ARASTIRMA VE EĞİTİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
REPUBLIC OF TURKEY
MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM
GENERAL DIRECTORATE OF RESEARCH AND TRAINING

UNESCO SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS LİSTELERİNDE TÜRKİYE
TURKEY ON THE UNESCO INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE LISTS

Türk Kahvesi Kültürü ve Geleneği
Turkish Coffee Culture and Tradition

"Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır."

Türk Kahvesi Kültürü ve Geleneği, kahvenin İstanbul'da kökeninde ve dünya çapında yaklaşık 16 yüzyıl kadar uzanmaktadır. Türk kahvesini, kökenleri şivaylarla dayanır ve günümüzde de hala kullanılan özel hazırlama teknikleri vardır. Hazırlama teknikleri sayesinde uzun süre tadını damakta bırakan Türk kahvesi, günlük hayatın ve pek çok toplumsal uygulamaların da ayrılmaz bir parçasıdır.

Türk Kahvesi Kültürü ve Geleneği, 2013 yılında Türkiye tarafından UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temelli Listesine kaydedilmiştir.

"The memory of a cup of coffee lasts for forty years."

Turkish Coffee Culture and Tradition goes back to the 16th century when coffee started to be served at coffeehouses in İstanbul. Turkish coffee has special preparation techniques roots back to centuries that are still in use. Turkish Coffee leaves a long-lasting taste and freshness at palate due to its preparation techniques. Due to these preparation techniques Turkish coffee leaves its taste on the palate for a long time, and also an integral part of the daily life and various social practices.

Turkish Coffee Culture and Tradition, was inscribed on the UNESCO Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity by Turkey in 2013.

2. Broşür. Dede Korkut Mirası (KTB, 2023).

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
ARASTIRMA VE EĞİTİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
REPUBLIC OF TURKEY
MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM
GENERAL DIRECTORATE OF RESEARCH AND TRAINING

UNESCO SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS LİSTELERİNDE TÜRKİYE
TURKEY ON THE UNESCO INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE LISTS

Dede Korkut Mirası: Destan Kültürü, Halk Masalları ve Müzik
Heritage of Dede Korkut, Epic Culture, Folk Tales and Music

Dede Korkut kültürü günümüzde, özlü sözler, sözlü anlatımlar, eğrişer mizik geleneği ile çeşitli inanç ve uygulamalarda yaygın bir şekilde yaşatılmaktadır. Dede Korkut hikâyelerinde yer aldığı biçimde cömürlik, misafirperverlik, cesaret, merhamet gibi değerler günümüzde de yaşatılmakta ve bunlar toplumun ritim kesimleri arasındaki diyalogun, toplumsal barışın inşasında önemli bir rol oynamaktadır.

Dede Qorqut/Korkyt Ata/Dede Korkut Mirası: Destan Kültürü, Halk Masalları ve Müzik, 2018 yılında Azerbaycan, Kazakistan ve Türkiye tarafından UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temelli Listesine kaydedilmiştir.

Dede Korkut culture is still kept alive today with its wide expressions of poems and composed of epics in music tradition, oral narratives and social practices. Values like generosity, hospitality, brave, mercy, solidarity mentioned in Dede Korkut Epics have an important role for cultural dialogue, mutual understanding and building peace between all segments of society.

Heritage of Dede Qorqut/ Korkyt Ata/ Dede Korkut epic culture, folk tales and music was inscribed on the UNESCO Representative List of Intangible Cultural Heritage of Humanity by Azerbaijan, Kazakhstan and Turkey in 2018.

3. Broşür. Ebru Sanatı (KTB, 2023).

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
ARASTIRMA VE EĞİTİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
REPUBLIC OF TURKEY
MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM
GENERAL DIRECTORATE OF RESEARCH AND TRAINING

UNESCO SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS LİSTELERİNDE TÜRKİYE
TURKEY ON THE UNESCO INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE LISTS

Ebru: Türk Kağıt Süsleme Sanatı
Ebru: Turkish Art of Marbling

"Renklerin Suda Dansı"

Ebru, kendine özgü tekniklerle hazırlanan su bazında boyalarla serpiye ve fırça darbeleriyle oluşturulan desenlerin sekiz ayrıntıda kâğıda aktarılmasıyla yapılan geleneksel bir sanattır.

Ebru: Türk Kağıt Süsleme Sanatı, 2014 yılında Türkiye tarafından UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temelli Listesine kaydedilmiştir.

"Dance of Colors on Water"

Ebru is a traditional art of transmitting colorful patterns, created by sprinkling and brushing colours, on a tray filled with water which is prepared with special techniques, to a paper.

Ebru: Turkish Art of Marbling was inscribed on the Representative List of the UNESCO Intangible Cultural Heritage of Humanity by Turkey in 2014.

4. Broşür. Geleneksel Çini Ustalığı (KTB, 2023).

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
ARASTIRMA VE EĞİTİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
REPUBLIC OF TURKEY
MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM
GENERAL DIRECTORATE OF RESEARCH AND TRAINING

UNESCO SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS LİSTELERİNDE TÜRKİYE
TURKEY ON THE UNESCO INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE LISTS

Geleneksel Çini Ustalığı
Traditional Craftsmanship of Çini-Making

Glazed tile and ceramic household stuffs or wall-boards of several colours and motifs made by firing the polished clay soil are called "çini". Çini making means the craftsmanship-based manual traditional Turkish art of çini since 12th century with its own specific production and advancement techniques like "minat", "tuzuz", "poltubing" and "underglaze".

Traditional Craftsmanship of Çini Making was inscribed on the Representative List of the UNESCO Intangible Cultural Heritage of Humanity by Turkey in 2016.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan ve UNESCO'nun Türkiye somut olmayan kültürel miras broşürleri (KTB, 2023) incelendiğinde hemen hemen hepsi sosyal bilgiler dersi

kültürel miras konularında yer alan öğeler olduğu görülmektedir. Bu yüzden bu tarz kaliteli ve nitelikli hazırlanan dikkat çekici broşür materyallerinin derste aktif bir şekilde öğretmen ve öğrenci tarafından kullanılması önerilebilir.

İl Tanıtım Broşürleri

Sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretimi sürecinde kullanılacak bir diğer yardımcı materyal il tanıtım broşürleridir. Özellikle sosyal bilgiler dersinde kültür ve miras öğrenme alanında doğal ve kültürel miras öğelerinin bulunduğu iller başlığıyla etkin bir şekilde faydalanılabilir.

Tanıtım broşürleri, bir ürün, hizmet, organizasyon, etkinlik veya başka bir konuyu tanıtmak amacıyla hazırlanan basılı veya dijital belgelerdir. Bu broşürler, katılımcılara veya ilgili kişilere bilgi vermek, bilinç oluşturmak ve ilgi çekmek için kullanılır. Derste il tanıtım broşürleri kullanmak, öğrencilere farklı illeri veya bölgeleri tanıtarak coğrafya, kültür, tarih ve turistik cazibe noktaları hakkında bilgi vermek için etkili bir öğretim aracı olabilir. Bu yöntem, öğrencilere somut görsel ve yazılı materyallerle ilgili yerleri keşfetme fırsatı sunmaktadır ve sınıf içi öğrenmeyi daha çekici hale getirir. Derste il tanıtım broşürlerine ait materyalleri kullanmanın faydalarının neler olduğunu şu başlıklarda izah etmek mümkündür:

1. *Öğrencileri motive eder:* İl tanıtım broşürleri, öğrencilerin ilgilerini çekerek derse daha fazla katılım göstermelerini ve öğrenme sürecini daha eğlenceli hale getirebilir.
2. *Görsel ve yazılı iletişim:* Broşürler, hem görsel hem de yazılı materyaller içerir, bu da öğrencilere metinleri ve resimleri incelemeleri, analiz etmeleri ve yorumlamalarına katkı sunabilir.
3. *Coğrafya bilgisi:* İl tanıtım broşürleri, öğrencilere farklı coğrafik bölgeleri tanıtarak coğrafya bilgisini artırabilir. Haritalar, coğrafi özellikler ve iklim verileri gibi bilgiler içeren broşürler, coğrafya dersleri için özellikle yararlı olabilir.
4. *Kültürel farkındalık:* Broşür materyalleri, öğrencilere farklı bölgelerin kültürel zenginliklerini ve geleneklerini tanıtarak kültürel farkındalık geliştirmelerine yardımcı olabilir.

Sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretiminde il tanıtım broşürlerinin nasıl kullanılacağına dair şu aşamalar örnek bir rehber olabilir:

a-Konu seçimi yapmak: Sosyal bilgiler dersinde ilgili bir bölgeyi veya ilgi çekici bir şehri seçin. Öğrencilere ilginç gelebilecek yerleri seçmek, öğrenme motivasyonunu destekleyebilir.

b-Kaynak araştırması yapmak: İlgili bilgileri toplamak için güvenilir kaynakları kullanmak önemlidir. Bu yüzden Kültür ve Turizm Bakanlığı sitesinde il tanıtım materyalleri kullanmak için zengin bir içerik sunmaktadır. Hatta öğretmen öğrencilere bu materyallerin içeriğini oluşturmak için kaynaklar yoluyla yeni bir broşürde yaptırabilir.

c-Sunum yapmak: Derste broşürleri yapan öğrenci broşürünü sunarken öğrencilere coğrafi, kültürel ve tarihi bilgilerin aktarılması gerektiğine dair rehberlik edilir. Diğer öğrencilere broşürleri inceleme, sorular sorma ve yorum yapma fırsatları sunulmalıdır.

d-Öğrenci katılımını desteklemek: Öğrencileri sınıf içi etkinliklere ve tartışmalara dahil etmek için broşür materyalleri kullanılabilir.

e-Son olarak geri bildirim yapmak: Öğretmen, ders içinde uygulamasını yaptıktan sonra öğrencilerle beraber süreci değerlendirmelidir. Bu işlem basamakları gelecekteki ders materyali hazırlıkları için faydalı olabilir. Bu yöntem, öğrencilerin kültürel miras ile ilgili çevrelerini daha iyi anlamalarına yardımcı olmaktadır.

Sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretiminde somut olan ve somut olmayan kültürel miras öğelerine ait materyallerin kullanılması öğrencilerin derse ilgilerini çekebilir, katılımlarını güçlendirebilir, ders konusunu pekiştirebilir, kanıt kullanma, eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olabilir.

Yerel Temelli İstatistiksel Veriler

Kültürel varlıkları koruma: (Anadolu'daki İpek Yolları, turizmi çeşitlendirmek) Anadolu'da tarihi ipek yolu üzerinde bulunan ve önemli bir kültürel unsur olan kervansaraylara yönelik yapılmış bir projedir. Tam olarak 11 kervansaraya yönelik istatistiksel veri yer almıştır. Bu kervansaraylardan bazıları doğrudan sosyal bilgiler dersinde geçmektedir. Bu nedenle öğrencilerin bu kültürel mirası daha iyi anlamaları ve kavramaları için duyarlılık, vatanseverlik ve saygı değerlerini öğrenmeleri gerekir. Bu açıdan böyle materyallerin derste kullanılması öğrenme sürecini zenginleştirilebilir ve pekiştirebilir (KTB, 2023).

Kültür merkezleri: Milli kültürün tanıtılması çerçevesinde, toplantılar, sergiler, kurslar, gösteriler, yarışmalar, sesli ve görüntülü programlar düzenlemek; okuma alışkanlığını ve fikir faaliyetlerini geliştirici çalışmalar yapmak, hologram ve yerel etnografya galerileri açmak ve bu amaçla özel ve tüzel kişiliği haiz kurum ve kuruluşlarla ulusal ve uluslararası düzeyde işbirliği yapmak üzere tasarlanmış üstyapılardır. Kültür ve Turizm Bakanlığı Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan Türkiye'nin hangi ilinde ne kadar kültür merkezi olduğunu gösteren ve bizlere sayısal olarak veriler sunan faydalı bir sitedir. Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere "*kültür merkezlerimiz*" isimli bir etkinlik tasarlanarak öğretmen rehberliğinde uygulama süreci gerçekleştirilebilir, ya da derste konuyu pekiştirmek amacıyla araştırma ödevi olarak da verilebilir. Ayrıca öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde kültürel mirasa duyarlılıklarını geliştirmek eleştirel ve yaratıcı düşüncelerini sağlamak amacıyla "Siz bir mimar veya mühendis olsaydınız bu kültür merkezlerini nasıl tasarlardınız? Bunu görsel olarak çizebilir misiniz?" veya "Kültür merkezlerinin ziyaretçi sayısını araştıralım" isimli etkinlik soruları eşliğinde bir etkinlik yapılabilir. Böylece öğrencilere önce gerçek görsel ve istatistiksel veriler sunulmuş, yapılar gösterilmiş daha sonra kendi yaratıcılıkları kullanılarak yeni bir kültür merkezi yaratmaları için uygulamalar yaptırılmak istenmiştir. Bunun sayesinde öğrencilerin kanıt kullanma becerileri de gelişebilir. Çünkü öğrencilere gerçek veriler üzerinde düşünmeleri, yorum yapmaları, eleştirmeleri ve yeniden yaratmaları istendiği için bu sayede kanıt temelli becerilerinin de gelişmesine destek olacağı düşünülmektedir (KTB, 2023).

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın sitesinde yer alan kültür, sanat ve turizm sayfalarında disiplinler arası anlayışı göz önünde bulundurarak bazı istatistiksel veriler sosyal bilgiler dersinde kullanmak için uygun olduğu tespit

edilmiştir. Özellikle bunları grafikler halinde tasarlayarak öğrencilerin tablo, grafik ve diyagram okuma becerileri geliştirilebilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma, sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretim sürecinde Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ait hangi materyallerin kullanılabilceği üzerine odaklanmıştır. Dolayısıyla bulgular ışığında bazı sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konuları, sadece milli kültür öğelerini ve tarih konularını kapsamaz, aynı zamanda bunların yanında somut olan ve olmayan birçok millî kültür öğelerini de kapsamaktadır (Polat, & Bekdemir, 2017; Ayantaş, 2023). Bu konuların öğretim sürecinde kullanılan materyaller, çocukların konuyu öğrenmeleri ve kavramalarına etki etmektedir. Şayet geçmişten günümüze istek ve ihtiyaçlarda yaşanan değişiklikler ile teknolojideki gelişim, kültürel unsurların değişimine neden olmuştur (Harut, 2023). Bu nedenle öğrenme süreçlerinde kullanılan materyallerinde değişmesine hatta daha pratik bir duruma gelmesine yol açmıştır. Bu araştırmanın sonuçları genel itibariyle değerlendirildiğinde, sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretimi sürecinde Kültür ve Turizm Bakanlığına ait bazı materyallerin kullanılabilceği belirlenmiştir. Bu materyaller, dijital uygulamalar, Türkiye kültür portalı medya kütüphanesi (Doküman, ses, video ve fotoğraf), kültür haritası, broşürler, yerel temelli istatistiksel veriler isimli başlıklarla temalaştırılmıştır. Sosyal bilgiler dersinde tarih ve kültürel miras konularının anlatım sürecinde yardımcı bir materyal olarak Kültür ve Turizm Bakanlığına ait dijital uygulamalarında ücretsiz kitap, video, broşür gibi materyallerin uygun bir şekilde kullanılabilceği söylenebilir. Yapılan bir araştırmaya göre Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın eğitimsel yönünden faydalanılması gerektiği, hatta kültürel konularda çok zengin içerikleri barındırdığını belirtilmesi (Rıza Erdem, 1999), bu araştırmanın sonuçlarıyla tutarlıdır. Yapılan bir başka araştırma sonucuna göre yazılı materyallerin zamanla dijitalleşmesi ve zamanla ortaya çıkan zengin öğrenme içerikleri, öğrenme ve öğretme süreçlerini olumlu bir şekilde etkilemiştir (Ateş ve Demirel, 2023). Eğitim için dijital ortamlardaki materyallerin öğrenme süreçlerinde kullanılması dersin hedeflerine ulaşılmasında yardımcı olabileceği belirtilmiştir (Arıkan & Kaya, 2023). Dolayısıyla eğitim sürecinde kullanılan materyallerin öğrencilerin kültürel değerleri öğrenmeleri üzerinde pozitif bir etkisi olduğu belirlenmiştir (Sarekenova, Aimukhambet, Malikov, Salikzhanova, Zhylykybay ve Assanbayeva, 2023).

Bu araştırmanın bir başka sonucu ise sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konuları içerisinde müzeler kullanılabilir. Bu yüzden Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ait müzeler uygulamasında konuyla ilgili müzeye bağlanarak öğretim sürecinde yardımcı bir kaynak olarak kullanılabilir. Ayrıca Türkiye kültür portalı dört kategori (doküman, ses, video, görsel) başlığında sunulmuş ve sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretimi sürecinde aktif bir şekilde ücretsiz yararlanılabilecek materyaller olduğu tespit edilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın kültür haritası sosyal bilgiler dersinde kültürel konuların öğretim sürecinde akıllı tahta üzerinde aktif bir şekilde yararlanılacak öğretim kaynaklarından biri olduğu saptanmıştır. Gülen ve Demirkuş (2015) tarafından yapılan çalışmada, görsel materyal kullanılarak yapılan eğitim-öğretim sürecinin kavram ve konunun

öğretiminde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bir başka araştırma sonucuna göre dijital eğitim öğretim materyallerinin öğrenme ve öğretme süreçlerinde kullanılmasının önemli olduğu belirtilmiş, özellikle çocukları derse motive etme, ilgi ve alakalarını artırmak, öğrenmeyi anlamlı kılmak ve derse dikkat çekici bir duruma getirdiği için kullanılması önerilmektedir (Yoldaş, Halil, Özkul, Murat, Ayçiçek, Yalçın, ... & Ölmez, 2023; Abildina, Sardarova, Ozgambayeva, Janzakova, Kalykbayeva, Bitikova ve Abdol, 2023).

Bu araştırmanın diğer bir sonucu Kültür ve Turizm Bakanlığı Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan ve sosyal bilgiler dersinde de rahatlıkla kültürel miras konularının öğretim sürecinde kullanılabilir çok sayıda broşür bulunmaktadır. Bu broşürler, ağırlıklı olarak somut olmayan kültürel miras ile ilgili broşürler olup derste öğrencinin konuya dikkatini ve ilgisini çekmek, konuyu pekiştirmek, öğrenme ortamını zenginleştirmek, kültürel mirasa duyarlılık kazandırmak ve bilinç oluşturmak adına kullanılabilir faydalı ve yararlı materyaller olduğu belirlenmiştir. Ayrıca sosyal bilgiler dersinde doğal ve kültürel miras konularının öğretimi sürecinde il tanıtım broşürlerinin rahatlıkla kullanılabilirliği görülmektedir. Zengin görseller ve açıklayıcı bilgiler sunması nedeniyle ilköğretim seviyesine de uygun olduğu söylenebilir. Örneğin sosyal bilgiler dersinde öğretim sürecinde "*İlimizi tanıyalım*" başlığında bir etkinlik yaptırılarak yardımcı bir öğretim materyali olarak kullanılabilir sonucuna ulaşılmıştır. Kurtdebe Fidan (2008) araştırmasına göre öğrenme ortamının araç ve gereçlerle zenginleştirilerek gerçekleşmesi, çocuklarda kalıcı öğrenmeyi sağladığı, öğrencilerin derse karşı ilgilerinin arttığı, onların eğlenerek öğrenmelerini sağladığı, aktif katılımın gerçekleştiği, öğrenilen bilgilerin günlük hayata transferinin olduğuna dair görüşlerini belirtmişlerdir.

Bu araştırmada son olarak sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin kültürel mirasa duyarlılıklarını geliştirmek, kant temelli, grafik, tablo ve diyagram okuma becerilerini geliştirmek amacıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı yerel temelli istatistiksel verileri kullanılabilir. Özellikle kültürel varlıkları koruma ve kültür merkezlerinin verilerinden faydalanılabilirliği düşünülmektedir. Sonuç olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın sitesinde yer alan kültür, sanat ve turizm sayfalarında disiplinler arası anlayışı göz önünde bulundurarak bazı istatistiksel verileri sosyal bilgiler dersinde kullanmak için uygun olduğu söylenebilir. Sosyal bilgiler dersinde kültürel miras ile ilgili soyut konunun somutlaştırılarak verilmesi, hem işitsel hem de görsel araçlar kullanılarak birden fazla duyu organına hitap edilmesi ve böylece öğrenmelerini destekleyerek katkıda bulunması önemlidir. Ayrıca öğrencilere göre görsel ve işitsel araçların öğrenmeyi kolaylaştırdığını ifade etmeleri (Dumrul, 2021; Dere & Ateş, 2020; Hündür, 2022), bu araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Nitekim bir başka araştırma sonucuna göre okul çağındaki çocukların psikomotor, bilişsel, dil, sosyal ve duygusal gelişimleri açısından materyal kullanmanın önemli olduğu ifade edilmiş; ayrıca öğretmen, dijital ortamda materyallere erişim ve materyali evde kullanımı konusunda öğrencilere rehberlik yapabilmelidir. Çünkü dijital ortamlardaki materyaller, sadece derste değil aynı zamanda dersin konularını pekiştirmek, ev ödevlerine yardımcı kaynak olması ve öğrencilerin dijital okuryazarlık becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmasından dolayı aktif bir şekilde kullanılmalıdır (Kavak ve Coşkun, 2017). Dolayısıyla öğretmenler, dijital ortamdaki materyalleri dersin kazanım, amaç ve içeriklerine uygun olarak seçmeli ve sosyal bilgiler dersinin öğretim sürecinde aktif bir şekilde kullanılmalıdır. Nitekim öğretmen ve öğrencilerin dijital ortamlardaki materyallere etkili bir şekilde ulaşmaları için Bakanlık, öğretmen ve öğrencilerin internet okuryazarlığının artırılması, internet erişiminin yaygınlaştırılması, bilgi ve iletişim hizmetlerinin

ucuzlatılması, uydu hizmetlerinin geliştirilmesi gibi alanlarda temel hedefler belirlemiş olması eğitimde dijital kaynakların kullanımının geleceği açısından iyimser bir gelişme olarak görülebilir (Tartuk & Turan, 2023; Nurzhanova, Stambekova, Zhaxylikova, Tatarinova, Aitenova, ve Zhumabayeva, 2023). Dolayısıyla öğretim sürecinde kaliteyi ve dijital etkinliği artırmak adına materyallerin, kazanım, öğrenci seviyesine uygunluğu ve konu içeriklerine uyumu dikkate alarak öğrenme süreçlerinde aktif bir şekilde kullanılmasının, somut ve anlamlı bir öğrenme açısından yararlı olacağı söylenebilir (Çalışkan, 2023).

Bu açıklamalar doğrultusunda öğretmenler, sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretim sürecinde Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın eğitsel materyallerini kullanmalıdır. Bu materyallerle gerçekleşen öğrenme sürecinin öğrencilerin başarısına ne gibi etkisi olduğu değerlendirilebilir. Somut olan ve olmayan kültürel miras eğitiminde, bu sitedeki materyaller öğrenme süreçlerinde aktif bir şekilde öğretmen ve öğrenci tarafından kullanılmalıdır. Bu araştırma sonuçlarına dayanarak, eğitimde dijital materyallerin daha etkili bir şekilde kullanılabilmesi için şu öneriler yapılabilir: Öğretmenlere dijital materyalleri etkili bir şekilde kullanma konusunda eğitim verilmelidir. Dijital materyallerin çeşitliliği artırılmalı, farklı öğrenme stillerine uygun araçlar kullanılmalıdır. Dijital eğitim araçları, öğrencilere eşit erişim sağlamak için tasarlanmalı ve uygulanmalıdır. Ebeveynlere, çocuklarının dijital materyalleri nasıl kullanabilecekleri konusunda bilgi verilmelidir. Eğitimde dijital materyallerin kullanımı, doğru stratejiler ve rehberlikle desteklendiğinde, öğrenci başarısını artırabilir ve öğrenme deneyimini zenginleştirebilir. Ancak, bu materyallerin dengeli ve etkili bir şekilde entegre edilmesi için sürekli çaba ve dikkat gereklidir. Dolayısıyla eğitim için kullanılacak dijital materyaller, öğrencilerin öğrenme hedeflerine uygun, etkileşimli ve nitelikli olmalıdır. Kaliteli dijital içeriklerin geliştirilmesi ve kullanılması, öğrenci başarısını artırabilir.

Etik

Bu araştırma doküman analizi yöntemi ile gerçekleştirildiği için etik kurul izni gerektirmemektedir. Ancak Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Çalışmanın yürütülmesi sürecinde etik kurallara uyulmuştur.

Kaynaklar

- Abildina, S., Sardarova, Z., Ozgambayeva, R., Janzakova, S., Kalykbayeva, A., Bitikova, A., & Abdol, E. (2023). The Effect of variables associated with the digital learning environment on students' motivation and attitudes. *International Journal of Education in Mathematics, Science, and Technology (IJEMST)*, 11(6), 1497-1517. <https://doi.org/10.46328/ijemst.3781>
- Achille, C. ve Fiorillo, F. (2022). Teaching and learning of cultural heritage: Engaging education, professional training, and experimental activities. *Heritage*, 5(3),2565-2593. <https://doi.org/10.3390/heritage5030134>
- Aktay, S. ve Keskin, T. (2016). Eğitim Bilişim Ağı (Eba) incelemesi. Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları

- Dergisi, 2(3), 27-44. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/ekuat/issue/28248/300311>
- Arıkan, B., ve Kaya, E. (2023). Uzaktan eğitim sürecinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin eba canlı ders uygulamasına ilişkin görüşleri. *International Journal of New Approaches in Social Studies*, 7(1), 97-122. <https://doi.org/110.38015/sbyy.1284562>
- Arıkan, İ. (2012). İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin kültürel miras ile ilgili başarı düzeyleri ve tutumlarının bazı değişkenlerle incelenmesi (Adıyaman Örneği). [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Adıyaman Üniversitesi
- Ateş, H. K., ve Demirel, T. (2023). İlkokullarda dijital hikaye yönteminin kullanımı. *The Journal of Social Sciences*, 64(64), 52-63. DOI : 10.29228/SOBIDER.68710
- Avcı, M., & Memişoğlu, H. (2016). Views of social studies teachers about the cultural heritage education [Kültürel miras eğitimine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerin görüşleri]. *Elementary Education Online*. 15(1). <https://doi.org/10.17051/io.2016.58630>
- Ayantaş, T. (2023). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu sosyal bilgiler 4. sınıf ders kitabı. Ö. Karaca (Ed). Ankara: Ferman Yayıncılık.
- Azrak, S., ve Yalçınkaya, E. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarihi kültürel miras eğitimine ilişkin görüşleri (Denizli şehri örneği). *Kastamonu Education Journal*, 28(3), 1307-1320. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.3866>
- Batmaz, O. & Yurtbakan, E. (2023). İlkokul Türkçe, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler ders kitaplarının kültürel miras unsurları açısından incelenmesi. *TEBD*, 21(1), 1-21. <https://doi.org/10.37217/tebd.1115153>
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Creswell, J. W. (2007). *Research design: qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. California: Sage Publications
- Çakmak, Z. ve Taşkıran, C. (2017). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin perspektifinden Eğitim Bilişim Ağı (EBA) platformu, *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (9), 284-295. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/goputeb/issue/34356/380783>
- Çalışkan, G. (2023) Dil öğretiminde dijital eğitim materyalleri: Kitap ve oyun. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö13), 112-126. DOI: 10.29000/rumelide.1379034.
- Çelikkaya, T. (2021). Sosyal bilgiler öğretiminde araç-gereç ve materyal kullanımının önemi. R. Sever ve E. Koçoğlu, (Eds). *Sosyal bilgiler öğretiminde eğitim teknolojileri ve materyal tasarımı*. İçinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Çengelci, T. (2012). Sosyal Bilgiler öğretim programında somut olma-yan kültürel mirasın yeri. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 185-203.
- Çulha Özbaş, B. (2014). İlköğretim sosyal bilgiler derslerinde kültürel miras eğitimi. M. Safran (Ed.), *Sosyal bilgiler eğitimi içinde* (ss. 743-762). Ankara: Pegem Akademi.
- Demirezen, S. & Aktaş, G. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras öğretimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(30), 413-434. <https://doi.org/10.35675/befdergi.699782>
- Dere, İ. ve Ateş, Y. (2020). Sosyal bilgiler derslerinde teknolojik araç ve materyal kullanımı: Bir durum çalışması.

- Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(2),496-514. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erziefd/issue/56611/66578>
- Dipevliler, K., (2023). Avrupa ve Türkiye’de uygulanan bazı kültürel miras eğitimi etkinliklerinin incelenmesi. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi], İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa. İstanbul
- Dumrul, E. (2021). Kültürel mirasın aktarımında bir araç olarak kitap resimleri.[Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Karabük Üniversitesi. Karabük
- Erdem, A. R. (1999). Kültür Bakanlığı'nın Eğitim Potansiyeli. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(5), 7-11.
- Gülen, S. ve Demirkuş, N. (2015). Güneş sistemi ve ötesi: uzay bilmecesi ünitesinde görsel materyalin öğrenci başarısına etkisi. YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyuefd/issue/13704/165923>
- Gürel, D. (2018). Somut olmayan kültürel miras etkinliklerin 7. sınıf sosyal bilgiler dersi içinde kullanımı. [Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara
- Gürkan, B. (2015). Sosyal bilgiler ders kitaplarının somut olmayan kültürel miras açısından incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Önal, H., Kılıç, B. C., Çolak, İ., & Kızılcıoğlu, A. (2017). Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının etkinlik yaptırma ve materyal kullanımına yatkınlıkları. Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi, 2(2), 11-19
- Harut, S. B. (2023). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu sosyal bilgiler 5. sınıf ders kitabı. Ankara: Ata Ders Kitapları Yayıncılık
- Hündür, S. C. (2022). Sosyal bilgiler dersinde öğretim materyallerinin somut olmayan kültürel miras eğitiminde kullanımı [Yüksek lisans tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- İnanlı, E. (2023). Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre kültürel miras eğitiminde aileden yararlanma [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- İneç, Z.F. (2020). Sanal gerçeklik teknolojisi ile sosyal bilgiler öğretiminde kültür aktarımı. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, (41), 180-203. DOI: 10.33418/ataunikkefd.793821
- Kara, İ., ve Tokmak, A. (2023). Doğal ve kültürel mirasın öğretiminde sosyal bilgiler dersinin yeri ve önemi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, İhtisaslaşma Özel Sayısı, 177-199.
- Kurtdede Fidan, N. (2008). İlköğretim araç gereç kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri. AKÜ Eğitim Fakültesi Kuramsal Eğitimbilim. <https://acikerisim.aku.tr/xmlui/handle/11630/4486>.
- Kutlu, M. M. (2009). Somut olmayan kültürel mirasın korunmasında eğitime yönelik ilk adım: halk kültürü dersi. Milli Folklor Dergisi, 21 (82), 13-18.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı [KTB]. (2023). Kültür. <https://www.ktb.gov.tr/TR-96254/kultur.html>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı [KTB].(2023). Somut olmayan kültürel miras nedir? <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-345089/somut-olmayan-kulturel-miras-nedir.html>.
- Merriam, S. B. (2013). Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber (Çev. Turan, S.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Meydan, A. ve Akkuş, A. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin tarihi ve kültürel değerlerin kazandırılmasındaki önemi. Marmara Coğrafya Dergisi, 29, 402-422
- Milli Eğitim Bakanlığı (2023). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6. ve 7. sınıflar).

Milli Eğitim Bakanlığı.

- Mutsak, S. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarihi kültürel miras eğitimine ilişkin görüşleri (Denizli şehri örneği). [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Nalçacı, A. ve Ercoşkun, M. H. (2005). İlköğretim sosyal bilgiler derslerinde kullanılan materyaller. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 0(11), 141-154. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/pub/ataunikkefd/issue/2772/37082>
- Nurzhanova, S., Stambekova, A., Zhaxylikova, K., Tatarinova, G., Aitenova, E., & Zhumabayeva, Z. (2023). Investigation of Future Teachers' Digital Literacy and Technology Use Skills. International Journal of Education in Mathematics, Science, and Technology (IJEMST), 12(2), 387-405. <https://doi.org/10.46328/ijemst.3826>
- Oğuz, Ö. (2007). UNESCO, kültür ve Türkiye. Milli Folklor, 73, 5-11.
- Özbaş, B. (2012). İlköğretim sosyal bilgiler derslerinde kültürel miras eğitimi. M. Safran (Ed.), Sosyal bilgiler öğretimi içinde (ss. 746 -752). Ankara: Pegem Akademi
- Polat, S. ve Bekdemir, Ü. (2017). 4. Sınıf sosyal bilgiler dersi kültür ve miras öğrenme alanındaki ders işleniş sürecinin incelenmesi. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi, 6(3),1844-1860. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/pub/teke/issue/31471/344479>
- Sağ, Ç. (2018). İlkokul sosyal bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras eğitimine yönelik etkinlik temelli bir eylem araştırması. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Bartın Üniversitesi. Bartın.
- Sarekenova, K., Aimukhambet, Z., Malikov, K., Salikzhanova, S., Zhylkybay, G., & Assanbayeva, Y. (2023). Effects of Online Learning and Digital Conversation-Based Activities on the Transfer of Cultural Values in Language and Literature Classes. International Journal of Education in Mathematics, Science, and Technology (IJEMST), 11(2), 471-492. <https://doi.org/10.46328/ijemst.3135>
- Smith, G.S., Messenger, P.M. ve Soderland, H.A. (2010). Heritage values in contemporary society. Walnut Creek, California: Left Coast Press Inc.
- Sönmez, Ö. F., Çavuş, H., ve Merey, Z. (2009). Coğrafya öğretmenlerinin öğretim teknolojileri ve materyalleri kullanma düzeyleri. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 4(2), 213-228.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı [KTB]. (2023). Belgesel videolar. <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-205953/belgesel-videolar.html>.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı [KTB]. (2023). Kültürel miras Genel müdürlüğümüze tahsisli faaliyette olan kültür merkezleri (45 il+25 ilçe=70 adet) (abc veya tarih sıralı). <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9787/abc-sirali.html>.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı [KTB]. (2023). Tanıtım broşürleri. <https://www.ktb.gov.tr/TR-96271/tanitim-brosurleri.html>
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı [KTB]. (2023). UNESCO somut olmayan kültürel miras online sergisi. <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-243105/unesco-somut-olmulkultmiras-online-sergisi.html>
- Tartuk, M., ve Turan, İ., (2023). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eba dijital eğitim platformu'nun öğretimde kullanımına ilişkin görüşleri. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23(1), 933-958. DOI: 10.17240/aibuefd.2023..-1213850

- The National Council for the Social Studies [NCSS] (2023). National Curriculum Standards for Social Studies: Chapter 2—The Themes of Social Studies. <https://www.socialstudies.org/national-curriculum-standards-social-studies-chapter-2-themes-social-studies>
- Tüysüz, C. ve Çümen, V. (2016). Eba ders web sitesine ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(27/3), 278-296. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/usaksosbil/issue/24734/261551>
- Uygun, K., ve Kılıçkara, S. (2019). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim teknolojileri ve materyal kullanımına ilişkin görüşleri. Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi, 5(2), 90-108.
- Ünlüer, G. (2018). Sosyal bilgiler dersinde kültür öğretiminde türkülerden yararlanma, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 11, Sayı 1, 581-594
- World Heritage Centre. (2016). World heritage list. UNESCO: World Heritage Centre.
- Yin, R. K. (2014). Case study research: Design and methods. (5. baskı). Sage Publication
- Yoldaş, D., Halil, Ç. İ. N., Özkul, S., Murat, T. A. Ş., Ayçiçek, H., Yalçın, H., ... & Ölmez, G. (2023). Web 2.0 uygulamaları ve araçları ile hazırlanan dijital ders içeriklerinin eğitim öğretime etkisi. International Journal of Social Humanities Sciences Research, 10(92), 313-325.

Yazar Bilgileri

Ali Yalçın

 <https://orcid.org/0000-0001-8421-3924>

Dr-Bursa Uludağ Üniversitesi

Türkiye

İrtibat yazar e-posta (Contact e-mail):

aliylcn77@gmail.com
